

Textil a odívání v době haltatsk

Dochovn textil

Při rekonstruování pravěkého textilu jsme bohužel odkázání na skromn nálezy různých fragmentů textilií nebo na nástroje a pomůcky (přesleny, tkalcovsk závaží, jehly atd.), které byly k výrobě textilu zapotřebí.

Textil samotn se díky svému organickému původu zachovává pouze při uložen ve zvlstnch podmínkách - **extrmn such půda, permafrost, vlhk prostředí**, nebo jako **otisky v keramice a mazanici** a jako **korozn produkty** na povrchu kov.

Výroba textilu – nit a jejich spřádání

Ke spřádání textilních vláken mohou být použit **rostlinn vlákna** (len, konopí, kopřivy, lko atd.) nebo **vlákna živoin** (ov vlna, prasečí šttny atd.). Rozdelujeme několik okruhů textilní produkce na zklad používaného materiálu: **severovchodn oblast** (ist vlnn produkce), **středn a zpadn Evropa** (smšen produkce) a **oblast Blízkého východu** (len). Jako další suroviny mohou být použit vlákna kopřiv, konopí, lko strom a srst dalších zvrat. Jedná se ale spíše o výjimky. Z vláken se pak pomocí přeslenu a vřeten vyráběly nit. Pokud jde o jejich tlouštku, existuje v době haltatsk velk variabilita. Od jemných nitek o tlouštce 0,15 mm k hrubším o prmeru až 1,5 mm.

Výroba textilu – tkan

Pro pravk a starověk se uvažuje o třech typech tkalcovských stav: nejjednodušší a také pravdpodobn nejstarší je **vertikln stav**, který je ale archeologicky téměř nezachytiteln. Další typ stavu, kter je už archeologicky doložen nálezy tkalcovských závaží, je **stav horizontln**. Horizontln stavy nezabírají tolik msta jako vertikln a mohou na nich být tkny mnohem širší látky. Tkalcovsk závaží mají různé tvary charakteristick pro jednotliv období. Od doby bronzov převažují hlavn **tvary komolého jehlanu a kuželovit**, kter jsou často na vrcholu zdobeny. Účel výzdobných prvků mohl být rzn, snad se jednalo o oznaen vlastníka nebo výrobce, nebo sloužíly jako oznaen pro vzor tkaniny. Posledním je **tubulární tkalcovsk** stav charakteristick pro skandinávskou oblast, kde osnova nebyla zatížena a vypnuta závažími, ale upevněna mezi obě horizontln tyče.

V době haltatsk je pvodn nejpoužívanější pltnov vazba nahrazena vazbou keprovou. **Pltnov vazba** je základním typem textilních vazeb. Je pravideln a její výhoda spočívá v tom, že osnova s utkem je svázána velmi hust a je tedy pevnější. Je také oboulicn. **Keprov vazba** je už poněkud složitější. Na tkanině vytvr charakteristick šikm řádky, ve kterých se kříží nit osnovní a utkov. Vázání je řid než u pltnov vazby, proto je takov tkanina mkk a pružnější. Nejjednodušší keprovou vazbou je kepr třivazn. Nejpoužívanější pak 4vazn zeslen kepr. Odvozeniny od kepru jsou např. kepr lomen, hrotov, křžov, vceřdkov nebo vcestupňov nebo diamantov. Poaten okraje tkanin byly velice často zpevnovny tkanm pomocí karetok. Vzorovan pásy na nich utkan byly nohat vzorovan a v halštatu dosáhly mistrovsk urovn.

Podoba oděvu a princip výroby

Vyráběly se rzn vzorovan tkaniny, kterých se dosahovalo nejen barvenm ale často pouhm střdnm nit s odlinm zákrutem nebo odlišnou silou zákrutu. Oblben byly kostkovan a pruhovan vzory. Samotn haltatsk oděv se pak asten podob antickm chitnm. Jednalo se o dlouhou košili, kter bývala na rameni nebo ramenou sepnuta sponou a v pase stažen opaskem. Teprve později se začínají objevovat kalhoty, které byly jíž dříve používan v Černomoří.

V době haltatsk se princip výroby textilu mn. Velk výskyt artefaktů souvisejících s textilnictvm je interpretován jako **specializovan výroba** v rámci sdlistnch areálů. Tto hypotéze by měla také napovídat **vyšší kvalita zpracování textilií a rozren její produkce**. Je také možné

sledovat regionln tradice výroby a jejich ovlivnovn vlivy z jihu. S touto změnou a specializací ve výrobě bývá někdy uvazovno o změně činnosti z ensk na muzskou.

Vznamn evropsk nálezy

Hochdorf: Hrobka obsahovala celou řadu nálezů dokazujících elitní postaven zemřelého. Z textilních artefaktů šlo o zvesy, kryjící stny hrobov komory, na podlaze spoival koberec, bronzov lůžko bylo vybaveno kožešinami, priemž většina textilií byla utkan v keprov vazbě. Textilie povšen na zdech, na kotli, na voze a okolo zemřelého měli na sobě rzn vzorovan karetkovan pásy. Mrtv muž byl zabalen do mnoha kus látek, kter doplňovala pokrývka hlavy z brezov kůry a bohat zdoben obuv, ze které se dochovaly jen zlat prvky.

Na tomto pohřbu je možno ukázat jak velkou roli hrála látka v pohřebním rituálu. Použit takového množství látek podobnm způsobem je dochováno nejen z Hochdorfu ale i z dalcch hrobek a čarových pohřb a jde o velmi vrazn prvek haltatsk a latnsk kultury. Zakrývání pohřebn výbavy mohlo mít funkci ochrannou, pravdpodobnj je ale další spíše rituln charakter. Pohřebn výbava měla symbolizovat bohatství a moc zemřelého, kter mlo být zabalenm do látky po vstupu do záhrobí rozpoznáno a zachováno. Další roli pravdpodobn hrály barvy pouit na textilu.

Hochmichele: ena, kter zde uloen byla oděna v jemn tkan košilce. A donedávna byla tkanina, ze které je vyrobena, označována jako lnn s pridanmi hedvábnými nitěmi a byla tak považována za prvn hedvbn import na sever od Alp. Díky chemickm analýzám ale bylo prokázáno, že ani látka z Hochmichele, ani podobn látka nalezen v Hochdorfu neobsahuje hedvbn vlákna. Tkanina byla také považována za prvn vivku v Evropě. To bylo též vyvráceno s tím, že se jedná o vzor vetkvan pomocí osnovnch a utkovch nit stejn jako tomu je napřiklad u koptských tkanin. Ve stedn a jin Evropě se tedy v pravěku vivka neobjevuje.

Haltat: asi 203 kus oděvu datovaných do doby haltatsk. Dominují zde vlnn tkaniny většinou keprov vazby. Tři pětiny z nich je nějak vzorovno a několik z nich je považováno za zbytky obleen. Z celkového souboru nálezů vybočují dva textilní fragmenty vyroben z prasecch šttin. Dalším vznamnm prvkem z oděvní výroby a pridruenho koeluzstv jsou dochovan doplňky horníků, jako napřiklad rzn vaky, koe apod.

Nálezy na našem uzem

V našem prostředí se mnoho textilních pozůstatků z doby haltatsk nezachovalo. Jedním z mála přiklad je fragment tkaniny z **Pustimře**. V arovm hrobu zde byly nalezeny utrzky textilu (keprov vazba) na zlomcích elezn harfovit spony, kter se podobají tkanině nalezen v **Moravičanech**. Dalším přikladem mohou být fragmenty vlnn plsti z **Bc skály** nebo textil z hrobu . 41/1 z **Bylan u eskho Brodu**, kde se na nramcch dochovaly zkorodovan fragmenty tkaniny utkan v pltnov vazbě.

Shrnutí

V době haltatsk dochází k několika zmnm jak v produkci textilu, jeho výrobě ale i chápání. Jednoduch pltnov vazba je v tomto období vystřidna sloitj keprovou vazbou a jejími různými variacemi. V tomto období můžeme pozorovat rozdíly v kvalitě látek od masov produkce stedn kvalitních textilií až po textilie elitních vrstev, kter jsou na vysok kvalitn urovn. Velmi zajmavm jevem je pak využití textilií v hrobech, kter svm rituálním charakterem svědící o tom, jak dleit byl textil pro naše předky nejen v pohřebním rituálu ale i v bnm ivot.

Literatura:

Banck-Burgess, J. 1999: Hochdorf IV. Die Textilfunde aus dem spathallstattzeitlichen Furstengrab von Eberdingen-Hochdorf (Kreis Ludwigsburg) und weitere Grabtextilien aus hallstatt- und latenezeitlichen Kulturgruppen. Stuttgart

Kostelnkov, M. 1990: Halstatsk tkanina z Pustimře (okres Vyskov), AR 42, 544-547.

Materily k pednskm Textil v praveku a stredoveku

http://dressid.nhm-wien.ac.at/textile_e.html

VENCLOV, N. 2008 (ed.): Archeologie pravekchech 6. Doba halstatsk, Praha